

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

§. XXV. An prævidenti ex suo opere bono Consilij proximum scandalizandum, scandalu[m] sit indirectè voluntariu[m]? ubi explicatur, quid sit peccare ex malitia, aut ignorantia, aut infirmitate.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

Non est hic negligendum discrimen, quod Joannes Sanctus in *select. D. 32. num. 10.* ponit inter virtutes ad alterum, ut justitiam, & misericordiam, & inter virtutes, quæ sunt in ordine ad se ut respiciunt moderationem propriam passionum: quod priorum primaria obligatio sit benefacere proximo, aut impedire ejus malum, posteriorum verò sit obligatio primaria exequendi virtutem in se, ac malum impediendi in se, secundariò verò malum impediendi in proximo. Unde cum correctio fraterna spectet ad miseri-

cordiam, facienda est, etsi ad eam sit necessaria ommissio operis de consilio faciendi, secus ut vitetur scandalum pharisaicum ut videbimus §. sequente.

Concludo Paragraphum judicans utramque sententiam esse probabilem, probabiliorem tamen negativam, quia tamen hujus fundamenta etiam solubilia sunt, ideo est affirmativa etiam in praxi tuta, idcirco Honorat. Faber *num 183.* optimè dixit confessarios secundum eas posse regere.

* *

§. XXV.

*§. XXV.
An prævidenti ex suo opere bono consilii proximum scandalizandum, scandalum sit indirecte voluntarium? Ubi explicatur quid sit peccare ex malitia, aut ignorantia, aut infirmitate.*

190. **E**xemplum sit in femina prodeunte ad templum die non festo ut audiat sacrum sciens aliquos, aut certum concepturum pravos incontinentiæ affectus, aut vir in pari casu si sacro intererit, inimicus renovabit animi rancorem, seu odium. An in hujusmodi eventibus sit obligatio intermittendi opus consilii, nè proximus peccet?

Tripliciter potest homo peccare, ex ignorantia, vel infirmitate, vel malitia juxta receptam S. Th. doctrinam 1. 2. q. 76. art 1. ubi querit, an ignorantia possit esse causa peccati, respondetque affirmativè, non per se, seu ex propriâ vir-

tute, sed per accidens, quatenus removel, seu aufert scientiam (quæ aliàs peccatum prohiberet) eatenus dicitur causa peccati, ignorantia verò non tollens scientiam, quæ aliàs peccatum prohiberet, non est causa peccati.

Hinc fuit opinio Socratis apud S. Th. q. 77. art. 2. quod nullum sit peccatum ubi perfecta scientia adest. Hanc opinionem refutat S. Th. opponens experientiam multorum agentium contra scientiam, & illud Christi Luca 12. *Servus, qui cognovit voluntatem Domini sui, & non facit vapulabit multis:* & Jacobi 4. dicitur: *scienti bonum facere,*

care, & non facienti peccatum est illi.

Sanctus verò Th. distinguit cum Philosopho in 7 *Ethic. cap. 2.* quod duplex scientia ad rectè agendum dirigat hominem: una universalis, altera particularis, alterutrius scientiæ defectus sufficit, quod impediatur rectitudo voluntatis, & operis hujus, e.g. potest quis scire in universali: *Nulla fornicatio est facienda.* Nihilominus carere scientia particulari, seu non cognoscere in particulari hunc actum qui est fornicatio, non esse faciendum, ex hujus defectu provenit, quod voluntas tunc non sequatur scientiam universalem, de recta operatione, nam ut ad 4. dicit quod habens scientiam universalem propter passionem impediatur voluntas indirectè (sic S. Th. *art. 1. ad Corp. ait.* passio appetitûs sensitivi non potest directè movere voluntatem, sed indirectè, idque dupliciter: primò distrahendo mentem à consideratione operis recti, vehemens enim passio vehementer applicat imaginativam, consequenter etiam intellectum ad suum objectum, unde necessariò sequitur minor attentio ad propositum bonum: secundò ex parte objecti voluntatis, quod est bonum, circa quod vehemens apprehensio imaginativa impedit iudicium ordinatum de recta operatione) impeditur inquam, nè sub illa universali possit assumere, & ad conclusionem pervenire, sed assumit sub alia universali, quam suggerit inclinatio passionis, ac sub ea concludit homo incontinens formans syllogismum, uti tradit Philosophus *cap. 3.* constantem quatuor propositionibus, binis universalibus, quarum una est rectæ rationis, al-

tera passionis: sub prima recta ratio assumit unam minorem, sub altera verò passio assumit alterum minorem, & passio incontinentis concludit non sub suggesta à recta ratione, sed sub secunda assumpta à passione e.g. *nulla fornicatio est committenda;* hæc universalis est rectæ rationis: *omne delectabile est prosequendum:* hæc altera universalis est passionis, minor assumpta primæ universalis est ista: *hic actus est fornicatio;* minor secundæ universalis est hæc: *fornicatio est delectabilis.* Conclusio ex prima universali, & hujus minore secundum rectam rationem est ista: *ergo hic actus qui est fornicatio non est committendus:* Hac igitur conclusione neglecta incontinens durante passione assumit minorem secundæ universalis, & sub hac concludit sic: *ergo fornicatio est prosequenda.*

191. Cæterum etsi sic accidere possit, non tamen esse necessarium, bene ostendit Vasq. 1. 2. *D. 128. cap. 5. num. 9.* sed solet potius incontinens sub duplici universali, nempe hac rectæ rationis: *omne delectabile sensus est fugiendum:* & altera passionis: *omne delectabile est prosequendum,* subsumere hanc minorem utrique universali deservientem: *fornicatio est delectabilis,* & concludere. *Ergo fornicatio est prosequenda,* hæc conclusio necessario sequitur ex utraquè universali sub eadem minori, est enim legitimus syllogismus.

Dieta conclusio formatur ab incontinente uti paulò superius retuli ex D. Th. *art. 2.* & fatetur cit. Vasquez ex inconsiderantia propositionis particularis.

Por-

Porro S. Th. cit. art. 2. in Corp. tradit quod ratio contra suam scientiam universalem tripliciter superari possit à passione. Primò per distractionem, dum passio appetitûs sensitivi trahit potenter cogitationem ad suum objectum, quo fit, ut voluntas nequeat ferri in bonum, mensusque distracta cogitatione, & appetitu sensûs non advertat malitiam peccati, ex quo inquit Vasq. D. 127. ad art. 2. D. Th. in notationibus à peccato excusatur, nempe quando adeò est vehemens passio, ut omnino auferat iudicium rationis, & ortum non habuit ex causa libera, si autem passio nata fuerit ex libera causa, non excusat à culpa, etiamsi tollat omnem usum rationis, sicut de ebrietate dicitur: si verò passio non tollat usum rationis, non omnino excusat à culpa, ità S. Th. art. 7. & Vasq. 127. in notat. ad hunc art.

Secunda potest passio impedire scientiam universalem rationis per contrarietatem, quatenus passio inclinatur in contrarium illius, quod scientia universalis dicitur, uti dictum de passione incontinentis.

Tertio impediri potest per quamdam immutationem Corpoream, quæ quandoque adeò est vehemens, ut impediatur omne iudicium rationis, non minus quam Ebrietas, sicut experientia docet: quo casu licet operationis substantia sit spontanea, malitia tamen moralis est voluntaria, S. Th. cit. art. 2. Vasq. in notat. ad art. 2.

192. Alter peccandi modus est ex passione, seu infirmitate S. Th. 1. 2. q. 77. art. 3. uti corpus dicitur infirmum, quando impeditur ab operis executione

ob aliquam partium inordinationem, ità dicitur anima infirma, dum impeditur in propria operatione propter inordinationem partium animæ, id autem fit, dum ista non subduntur ordini rationis, *ratio enim est regitiva illarum*, ita loquitur S. Th. in Corp. quæ vis debilitatur, dum passio appetitûs concupiscibilis, & irascibilis insurgit ultra ordinem rationis: rectè proinde peccatum ex passione D. Th. vocat peccatum ex infirmitate. Adrianus apud Vasq. D. 128. in explicatione cit. art. 3. definit peccatum ex infirmitate *quod sit actus, vel omissio culpabilis sine deliberatione propter passionis impedimentum facta*. Contra est quod nullum sit peccatum sine deliberatione, & quidem plenâ, ut sit mortale, aut saltem semiplena, seu imperfecta, ut sit veniale. Melius definit Vasq. *peccatum ex infirmitate, vel ex passione est, cujus determinata est causa instigans, ut passio, seu complexio, seu tentatio, ità ut sine tali causa non fieret*: definitio est conformis S. Th. qui *vers* Sed contra est dicit: *peccatum ex infirmitate, est peccatum ex passione, quæ est animi infirmitas*.

193. Tertius modus peccandi est ex certa malitia. S. Th. q. 78. art. 1. uti quævis res naturâ suâ, ità homo appetit naturaliter bonum, unde si ejus appetitus declinat ad malum, oritur ex corruptione, seu inordinatione principiorum hominis, quare sicut in rerum actionibus datur vitium ex corruptione seu defectu alicujus principii, ità nullum peccatum in actibus humanis contingere potest, nisi sit defectus, seu inordinatio ex parte alicujus principii actuum: principia autem

tem humanorum actuum sunt intellectus, appetitus rationalis, seu voluntas, & appetitus sensitivus. Quando quis peccat ex defectu intellectus, dicitur peccatum ex ignorantia: peccatum ex defectu appetitus sensitivi, dicitur peccatum ex passione, seu ex infirmitate: peccatum ex defectu voluntatis contingit, dum voluntas inordinate plus amat bonum temporale, quam spirituale, vultque scienter aliquod malum spirituale: Unde dicitur ex certa malitia, seu industria peccare, quasi scienter malum eligens, ita S. Th. cit.

Verum clarius ex communi Vasquez ad hunc artic. in notationibus sic definit peccatum ex malitia, quod sit peccatum ex certa scientia commissum, id est, dum quis propria voluntate, nec a passione illectus scienter peccat.

Idem S. Th. art. 2. tradit, quod peccatum ex habitu dicatur peccatum ex certa malitia, siue deinde ille habitus fuerit in voluntate, siue in appetitu; ubi per habitum intelligit consuetudinem peccandi, haec enim non est naturalis sicut passio, sed est habitus voluntarie comparatus, ex quo operans, cum non operetur ex insurgente passione, aut ignorantia, operans ex habitu recte dicitur operari ex certa malitia. Haec doctrina plurimum facit ad sciendum, an & quando bona spiritualia, aut temporalia commoda sint dimittenda ob vitandum scandalum ex malitia secundum S. Th. Doctrinam 2. 2. q. 43. art. 7. & 8.

194. Dictis non obstat quod quaedam peculiaria peccata praeter ceteris dici soleant peccata ex malitia ut impaeniten-

tia, obstinatio in malo, desperatio &c. quia ut observat cit. Vasq. haec peccata si fiant instigante passione, non sunt dicenda peccata ex malitia.

Cum nullum peccatum possit esse sine aliqua advertentia, sequitur, quod peccata ex ignorantia, aut passione nequeant dari, quando ignorantia est invincibilis seu tollens omnem scientiam, aut si passio sit vehemens ut pravertat omnem rationis usum, sed quando ignorantia est vincibilis, aut passio impedit quidem advertentiam, relinquit tamen sufficientem ad peccatum.

Defacto omne peccatum etiam ex malitia tale praecedat aliqua inconsideratio, id est, defectus actualis considerationis, hoc enim experimur in nobis, quoties peccamus, nam dum quis attrahitur ab objecto delectabili, ita se habet intellectus: ut rationem delectabilis in peccato efficacius proponat, & poenitentiam consideret, rationes autem retrahentes a peccato, levius cogitet, & expendat, quia tamen etiam cogitatio efficacius proponens delectabilitatem non necessitat voluntatem, ideo ei consentiens peccat, Vasq. D. 128. num. 11. & 12. ubi contra aliquos statuit hunc defectum ex parte intellectus procedere etiam in peccantibus ex malitia, nam ad libertatem peccandi necessaria est aliqua opposita virtutis notitia, ergo fieri non potest peccatum etiam ex malitia, sine cogitatione saltem tenui proponente oppositam virtutem, sufficiente tamen ad libertatem, ex hac tenuitate propositionis virtutis homines depravati peccant ita absque ulla conscientiae obmurmuratione, ac difficultate, ut peccata veluti aquam bibere videantur.

Ra-

Ratio efficax est, cur defacto peccatum non fiat ullum sine defectu considerationis, quod bene perpendens peccati fordes cum leuissima guttula voluptatis ex peccato sorbendæ, ex parte verò altera dedecus naturæ rationali inde ortum, injuriam in DEUM, remorsum, conscientiam semper lancinantem, ac pœnas inferni culpæ commensuratas &c. vix fieri possit ut peccet, quis enim in præalta turri constitutus acceptaret paleam in pretium, ut se inde præcipitaret, certò nullus unquam id faceret, esto simpliciter id fieri posse nemo dubitet, ergo similiter nemo sanæ mentis in certum exitium ortum ex peccato ruet pro modica voluptate tanquam pretio, etsi id fieri simpliciter non implicet.

Defacto igitur omnis peccans est inconsideratus, & quia inconsiderantia est aliqualis ignorantia, sequitur, dum alij cum Philosopho ignorantiam prærequirunt ad peccatum, loqui eos de ignorantia latè sumpta, nempe pro inconsideratione expellente scientiam perfectionem, ità Raynaud. *Discipli Moral. dist. 4. num. 376.* Soarez in *Metaphisicis* 10. 1. D. 19. S. 7. nu. 11.

195. Nihilominus judico cum citato Rayn. num. 373. contra Vasq. num. 7. *vers. Caterum non est.* Absque inconsideratione stare posse potentiam proximam peccandi, quia stante scientia, de quovis objecto creato manet voluntas libera ad amorem, vel omissionem ejus, vel ad odium, cum nihil possit necessitate voluntatem determinatè ad unum ex dictis tribus: non clara cognitio de objecti bonitate, aut malitia, vis enim siue bonitatis, siue malitiae clarè represen-

R. P. Karch, Diss.

tata nequit voluntatè necessariò attrahere ad amorem boni, nec ad odium mali, sed manet indifferens, ut ametur, vel non ametur, vel ut odio habeatur: consentit Tanner. 10. 2. D. 4. q. 9. dub. 2. n. 35.

Prima, & physica radix inconsiderationis se tenet ex parte intellectus debiliter proponentis voluntati bonum ad sui amorem alliciens, seu radix prima est defectus congruæ cognitionis antecedens omnem voluntatis operationem, & ideo hujusmodi debilis cogitatio non est moralis, & culpabilis defectus, sed physicus utpote omninò independens à voluntate. Ex defectu isto physico tenente se ex parte intellectus, sequitur ex parte voluntatis moralis radix dictæ inconsiderationis, nam positâ cognitione etsi tenui de honestate objecti voluntas posset, si vellet præcipere intellectui, ut is meliùs cogitet de objecto honesto, expendatque ea, quæ impediunt peccatum, dum hoc voluntas negligit, ipsa est in causâ: hujus autem neglectus à voluntate comissi causa est, vel aliqua passio instigans ad objecta opposita, aut disparata, aut nimia in temporalibus occupatio, ita Amic. 10. 3. D. 17. Sec. 7. num. 158.

196. Si potest voluntas peccare sine defectu considerationis, etsi iste defacto semper, aut regulariter contingat per num. 194 à fortiori ad peccatum non prærequiritur error in intellectu, cit. Soarez num. 10. Vasq. num. 2. contra aliquos præquirentes istud judicium: *hoc expedit facere secundum rationem*: aut *hoc est faciendum*, tale enim judicium est hæreticum, cum de fide sit non expedire, aut non esse faciendum, quod contrariatur rectæ rationi.

T

Re-

Respondebis negando hoc iudicium esse hæreticum, quia non est speculativum, sed est practicum: speculativi veritas, & falsitas desumitur ex ordine ad ipsum objectum, cui si est conforme, est speculativè verum, si verò difforme, est falsum, è contra iudicii practici veritas, & falsitas non desumitur per respectum ad objectum, seu rem quam enunciat, seu representat, sed per ordinem ad appetitum rectum, seu voluntatis affectum rationi conformem. Ad intelligentiam hujus responsionis adverte ad versum sequentem.

Certum est in nobis dari lumen naturale practicum quo citra omnem alienam institutionem agnoscimus, quid universè bonum, vel malum sit, atque adeo, quid appetendum, vel averfandum. Actus sic universè enuntiantes, quòd bonum sit amandum, malum fugiendum, vocantur prima principia moralia spectantia ad Synderesim, quæ est habitus intellectus faciens assentiri primis principiis, seu regulis moralibus. Ut ergo iudicium practicum sit verum, debet esse conforme principiis seu regulis moralibus Synderesis, quod fit subsumentes aliquid quod continetur sub principiis universalibus moralibus, hac veritate vera sunt, omnia principia prudentia particularia, & practica; sunt enim conformia regulis, seu iudiciis universalibus Synderesis. E contra iudicium eisdem difforme est moraliter, ac practicè falsum etsi speculativè esset verum, e. g. hoc iudicium, *fornicatio est sensui conveniens*, seu delectabilis, est speculativè verum, utpote conforme objecto enunciatò, moraliter autem, & practi-

cè est falsum, utpote dissonum regulis Synderesis quæ dicitur omnem sexuum commixtionem extra legitimum matrimonium esse illicitam.

Contra hoc bene arguit cit. Vasq. nam etiam hoc practicum iudicium, est contra fidem: est enim error contra fidem affirmare expedire id, aut esse faciendum, quod re ipsa non expedit, aut faciendum non est.

Hæc de triplici modo peccandi præter meam mentem fusè dicta, etsi hoc loco non necessaria, quia tamen plurimum conducunt ad intelligendam peccatorum gravitatem (cùm peccata ex malitiâ propter majorem libertatem sint graviora peccatis ex infirmitate, aut passione, uti etiam peccata ex infirmitate præponderant peccatis ex ignorantia, difficilius enim vincitur ignorantia, quàm impulsus passionis S. Th. q. 76. 77. & 78. art. 4.) ea hæc produxi, ad quæ acturus de peccatis me referam. Nunc aggredior primam partem §. hujus.

197. In qua quæritur, utrum opus bonum Consilii sit obligatio intermitendi ob proximi scandalum vitandum. Dixi *opus bonum*, nam facienti opus malum, aut habens speciem mali, dans occasionem proximo peccandi imputari hujus peccatum non solum ex ignorantia, aut infirmitate, sed etiam ex malitia commissum, est certum. Vasquez in *opusculo de scand.* q. 43. artic. 8. *Dubio 2. num.* 21. ex S. Th. in hac *quest.* art. 7. & 8.

Respondeo affirmativè ad tempus, ut evitetur scandalum seu peccatum proximi ex infirmitate, aut ignorantia, secus, si scandalum sit ex malitiâ, aut ignorantia

tia affectatâ , ita S. Th. *art. 7.* Vasquez *num. 22.* Ratio, quod Charitas postulet esse aliquid condonandum ignorantia ac infirmitati proximi, atque adeo, ut hujus peccatum tunc impediatur, opus spirituale non necessarium esse omittendum, aut differendum, donec scandalum cesset per proximi admonitionem: quod si edoctus, & admonitus non cesset scandalizari, jam videtur ex malitiâ peccare, charitas autem non petit, ut neglecto nostro bono spirituali, imò nec temporali malitiâ alterius consulamus.

Vasq. ex Cajet. notat verum esse quod rarò post admonitionem possit esse scandalum ex ignorantia, siquidem hanc tollit edoctio veritatis, è contra, cum etiam post admonitionem possit urgere, ideo tunc opus non præceptum est suspendendum.

Idem num. 28. notat nunquam esse abstinendum ab opere bono propter scandalum passivum in uniuersum, id est, quod aliqui, aut aliquis indeterminatè in publicis conventibus sit scandalizandus, quia scandalum ex habitu, seu malitiâ non est vitandum etsi probabiliter sit secuturum, scandalum autem ex infirmitate, aut passione timeri non potest, nisi sciat qualitas, & conditio personæ, de qua timetur.

Ex his liquet sceminam de quâ *num. 190.* debere omittere sacrum, si scit determinatum ex passione, aut ignorantia, scandalizandum, secus si nullum scit determinatum proximo dictum minus ex malitiâ.

* *
* *

§. XXVI.

An cum iactura temporalium sit impediendum proximi scandalum?

198. **D**E hac quæstione disputat D. Th. *2. 2. quæst. 43, art. 8.* Pal. *tom. 1. tract. 6. D. 6. p. 17.* Sanch. *lib. 1. in Decal. cap. 7. num. 11.* ubi licet in terminis hanc quæstionem non proponat, ponit tamen fundamentum generale ordine quartum, quod præsentî quæstioni applico, Bonorum temporalium conseruatio non est per se mala, sed indifferens, solumque potest evadere mala per

accidens ex circumstantia scandali generalis dando occasionem ruinæ spiritualis proximi, quod fit, quoties conseruans bona tenetur ruinam impedire spiritualem, estque ad hanc impediendam necessaria iactura temporalium. Quando autem ad id tenetur, pendet ex casu cogente aut non cogente si occasio ruinæ nequit vitari sine graui temporalium iacturâ, non tenetur hanc subire, sed potest, imò

T 2